

Turizmin Ekonomik, Sosyal, Çevresel ve Kültürel Etkilerine Yönelik Yöre Halkının Farkındalığı; Gümüşhane Örneği¹

Public Awareness About The Economic, Social, Environmental and Cultural Effects of Tourism; Gümüşhane Example

Uğur Akdu², Elif Öktem³

Öz

Turizm özellikle gelişmekte olan bölgeler için önemli bir ekonomik kaynak olarak görülmektedir. Özellikle ekonomik anlamda önemli ölçüde olumlu etkileri bulunan turizmin sosyal, çevresel ve kültürel olumsuz etkilerinin de olduğu göz ardı edilmemesi gereken önemli bir konudur. Turizmin sürdürülebilir bir yaklaşımla ve katılımcı bir planlama anlayışıyla gelişim göstermesi hem bölgede turizmin kontrollü gelişimine hem de mevcut kaynakların korunmasına katkı sağlayacaktır. Bu doğrultuda bu çalışmada turizmin henüz gelişim aşamasında olduğu düşünülen Gümüşhane ilinde, turizmin önemli paydaşlarından biri olan yöre halkının turizmin etkileri konusundaki farkındalıklarını ve bilgi düzeylerini ortaya çıkarmak amaçlanmıştır. Sonuçlar incelendiğinde katılımcıların genel olarak turizmin etkileri konusunda fikir sahibi oldukları ancak özellikle olumsuz etkileri ve kaynakların sürdürülebilir bir şekilde nasıl kullanılabileceği yönünde, ayrıca turizm faaliyetlerine etkin bir şekilde nasıl katılabileceklerine yönelik farkındalıklarının artırılması gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Gümüşhane, Farkındalık, Sürdürülebilirlik

Abstract

Tourism is seen as an important economic resource especially for developing regions. It is an important issue that tourism should have social, environmental and cultural negative effects which have significant positive effects especially in economic terms. The development of tourism with a sustainable approach and participatory planning approach will contribute to the controlled development of tourism in the region as well as the protection of existing resources. The aim of this study is to reveal the awareness and knowledge levels of the local people, who is one of the important stakeholders of tourism, about the effects of tourism in Gumushane province which is thought to be development stage related to tourism. When the results are examined, the participants have an idea about the effects of tourism in general. However, it is considered that awareness should be raised about especially in terms of negative impacts, how resources can be used in a sustainable way and how to participate actively in tourism activities.

Keywords: Tourism, Gumushane, Awareness, Sustainability

Araştırma Makalesi [Research Paper]

Submitted: 03 / 09 / 2019

Accepted: 14 / 10 / 2019

¹ Bu çalışma 2. Uluslararası Sürdürülebilir Turizm Kongresinde Tebliğ olarak sunulmuştur.

² Dr. Öğr. Üyesi, Gümüşhane Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü Orcid: 0000-0003-0484-8976

³ Arkeolog, Gümüşhane Üniversitesi., Sosyal Bilimler Enstitüsü., Turizm İşletmeciliği A.B.D, Yüksek Lisans Öğrencisi, Orcid: 0000-0003-3129-1579

Giriş

Turizm, ülkeye ekonomik anlamda döviz getiren ve istihdam oluşturan; sosyo-kültürel anlamda farklı kültürlerin etkileşim içinde olmasını sağlayan turistlere hizmet, eğlence, dinleme ve ihtiyaçlarını karşılama imkanı sunan ve çevresel anlamda doğal kaynak kullanımını özendiren bir faaliyettir (Doğan ve Üngören, 2012). Dolayısıyla ülkelerin sahip olduğu doğal, kültürel, tarihi vb. değerlerin ülke turizmi için son derece önemli kaynaklar olduğu söylenebilir. Lakin bu kaynakların turizm amaçlı nasıl kullanıldığı önemli bir sorudur. Çünkü bir bölgedeki turizm gelişiminin olumlu etkilerinin yanı sıra olumsuz etkilerinin de bulundu bir gerçektir. Öztürk ve diğ.'ne (2007) göre artık kabul edilen görüş, turizmin geliştirilmesi bölge veya ülkeye her zaman faydalı olamayacağı, turizm çeşidine göre turizm aktivitelerinin ülkede var olan problemleri artıracığı gibi yeni problemleri de beraberinde getireceği düşünülmektedir. Özellikle olumlu ekonomik katkıları sebebiyle gelişmekte olan bölgeler için bir fırsat olarak değerlendirilen turizm faaliyetlerinin eskiden olduğu kadar zararsız ve maliyetsiz bir sektör olmadığı, ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan olumsuz etkilerinin olduğunu savunan görüşler giderek artmaktadır (Gürbüz, 2002). Konuyla ilgili yapılan akademik çalışmalar incelendiğinde (Murphy, 1985; Smith, 1989; Davidson, 1989; McIntosh ve Goeldner, 1990; Ryan, 1991; Witt vd., 1991 Sharpley, 1994) bu durumun yeni olmadığı 1980'li yıllardan beri önemsendiği söylenebilir. Söz konusu çalışmalara göre birçok ülkede turizm faaliyetlerinin artması ve farklı kültürdeki ziyaretçilerin gelmesiyle, yöre halkının kültürel değerlerinde, inanç yapısında, giyim ve yaşam biçiminde, dil yapısında ve hatta sanatlarında değişimler gözlemlenmiştir. Tabiki bu durum herhangi bir bölgede turizm faaliyetlerinin gelişiminin desteklenmeyeceği anlamına gelmemektedir. Önemli olan sürdürülebilir turizm yaklaşımı doğrultusunda etkili ve verimli bir turizm gelişim planıyla olumlu etkilerini artırarak olumsuz etkileri en aza indirebilecek bir politika benimsenmesidir. Bu doğrultuda tüm turizm paydaşlarının planlama sürecine dahil edilmesi oldukça önemlidir.

Bu kapsamda bu araştırmada yöre halkının turizm faaliyetlerinden en çok etkilenen paydaşlar olduğu düşüncesiyle turizmin etkileri konusundaki düşüncelerini ve beklentilerini ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda turizm gelişiminin başlangıç aşamasında olduğu Gümüşhane ilinde yaşayan halkı araştırmanın evrenini oluşturmaktadır. Araştırmada kavramsal çerçeve ve mevcut alan yazısı özetle ele alınmış olup uygulama neticesinde elde edilen bulgular ve son olarak Gümüşhane özelinde sonuç ve önerilere yer verilmiştir.

1. Turizmin Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Etkileri

Artan turizm faaliyetlerinin yöre ve halkı üzerindeki ekonomik, sosyal ve kültürel etkileri olduğu bilinmektedir. Özellikle turizm faaliyetlerinin gelişmekte olduğu bölgelerde genellikle olumlu etkileri hatta ekonomik getirisi vurgulanmaktadır. Turizmin ekonomiye sağladığı olumlu katkılar elbette yadsınamaz. Döviz girdisi sağlaması, istihdamı artırması, sektörel yatırımların artması vb. katkıları ile ülke ekonomisi için kaynak yaratan bir sektör olduğu düşünülmektedir (Bull, 1991:116, Holloway, 1992:174). Örneğin turizmin yarattığı işgücünün dünya genelinde yaklaşık 300 milyon kişi olduğu yani her 16 çalışandan birisinin turizm sektöründe çalıştığı ayrıca uluslararası sermaye yatırımların yaklaşık %7'sinin turizm sektörüne yapıldığı söylenmektedir (Özdemir ve Kervankıran, 2011: 3). Ekonomik olumlu etkilerinin yanında sosyal ve kültürel olumlu etkilerinden de bahsetmek yararlı olacaktır. Örneğin doğal çevrenin korunmasına sağladığı katkı, arkeolojik alanlar ve tarihi kalıntıların korunmasına yönelik katkılar, turizmin gelişmesiyle ortaya çıkan altyapı ve üst yapı ihtiyaçlarının giderilmesine yönelik yapılan yatırımlardan yöre halkının da faydalanması, tarım, eğitim, sağlık gibi ilgili diğer sektörler sağladığı katkılar, toplumun dışa açılması ile sosyal beşeri ilişkilerin artması, yerel kültürün tanıtılması amacıyla kendi kültürünü yakından tanıma fırsatı sunması gibi katkılar turizmin sosyal ve kültürel olumlu etkilerine örnek olarak gösterilebilir. Burada önemli olan olumlu etkilerin olumsuzla doğru ilerlemesini engellemek, yörenin mevcut sosyo-kültürel yapısını korumaktır. Zira yapılan çalışmalar turizmin olumsuz etkilerinin özellikle sosyal ve kültürel açıdan olduğunu vurgulamaktadır. Örneğin Ünlüönen ve Tayfun'a (2003) göre turizm faaliyetleriyle birlikte kültürel anlamda dışa açılan kitlelerin zaman içinde kültürel yapısında farklılıkların gözlemlenmektedir. Bu bağlamda dil, adetler, alışkanlıklar, görenekler değişime uğrayan temel unsurlar olarak belirlenmiştir. Ayrıca, doğal kaynaklardaki kullanım yoğunluğunun artması ile doğal çevrede meydana gelen tahribatlar turizmin çevrede yarattığı olumsuz etkilerin başında gelmektedir. Benzer şekilde tarihi ve kültürel değeri olan yapılardaki yoğun kullanımın da benzer etkilerin olduğu bilinmektedir. Tabiki bu olumsuz etkilerin tamamının turizmden kaynaklı olduğunu iddia etmek de yanlıştır. Turizmle birlikte küreselleşme, iletişim ve teknoloji alanındaki hızlı değişimlerinde bu olumsuz değişimlerde etkisi olduğu söylenebilir. Bu bağlamda vurgulanmak istenen husus turizm faaliyetleri ile birlikte bu sürecin hızlanmasıdır. Özetle turizm faaliyetleri incelerken turizmin ekonomik katkısı dışında sosyal ve kültürel katkısının ve bu süreçteki olumsuzlukların birlikte değerlendirilmesi ve buna uygun bir politika ve planlama sürecinin başlatılması gerekmektedir.

Ekonomik, sosyo-kültürel ve çevresel faktörleri bir arada etkileyen turizm aynı zamanda turist ile yerli halk arasında iletişim kurması açısından da etkin bir süreçtir. Bu sürecin verimli kullanılabilmesi için fiziki çevre ve yöre insanının sosyo-kültürel ve ekonomik açıdan turizme katılması önemlidir. Yoon'a (2002:39) göre yöre halkı turizm gelişiminin olumlu etkilerini

olumsuz etkilerden daha büyük algılsa ve fayda sağlayabileceklerine inanıyorlarsa turistlerle değişim ve gelecekteki turizm gelişimini onaylar ve tercih eder.

Literatür de turizmin etkilerini farklı boyutlarıyla ele alan araştırmalar yer almaktadır. Doğan ve Üngören (2010), turizmin sosyo-kültürel etkilerine Alanya halkının bakış açısını ölçmeye yönelik bir çalışma yapmıştır. Çalışmanın sonucunda halkın sosyo-kültürel etkileri algılamalarında eğitim, meslek, medeni durum gibi demografik değişkenlere bağlı olduğu ortaya çıkmıştır. Turizmin sosyo-kültürel boyutunun incelendiği bir diğer çalışma ise Özel (2014) tarafından Marmaris'te yapılmıştır. Çalışma sonucunda, turizm Marmaris'in geleneksel aile yapısı ve nüfusu, kadınların iş hayatındaki yeri, töre ve gelenek göreneklerde ve suç oranlarında olumlu ve olumsuz sosyo-kültürel etkiler yarattığı ortaya çıkmıştır. Işık ve Çalkın (2016) tarafından yerel halkın turizmi algılama seviyelerini tespit etmek ve bölgede turizm planlamasında yapılması gerekenler konusunda halkın fikir ve önerilerini incelemek amacıyla yapılan çalışmada turizmin etkileri ile yerel halkın kişisel bilgileri ve istihdam özellikleri arasında anlamlı farklılıklar olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte Akova, 2006; Gürbüz, 2002; Özdemir ve Kervankıran, 2011; Çetin, 2009; Tutar ve diğ., 2013; Alaeddinoğlu, 2007; Karaman, 2015; Sarıışık ve Boğan, 2016; Solmaz, 2014; Bertan, 2010; Doğan ve Üngören, 2010 konuyla ilgili yapılan bilimsel araştırmalara örnek olarak verilebilir.

2. Araştırmanın Amacı, Önemi ve Yöntemi

Bir yöredeki turizm faaliyetlerinin gelişiminin sürdürülebilir turizm yaklaşımı doğrultusunda ve katılımcı bir planlama sürecinde kontrol altına alınmasının ileride yaşanacak bazı problemleri önlemede önemli olduğu düşünülmektedir. Bu kapsamda tüm paydaşların planlama sürecine etkin katılımı önemlidir. Paydaşların görüş ve önerileri doğrultusunda yürütülecek bu süreçte paydaşların turizm ile ilgili farkındalık düzeyleri önemlidir. Bir yörede turizm faaliyetlerinden en fazla etkilenen paydaşların yöre halkı olduğu düşüncesiyle bu çalışmada öncelikle yöre halkının turizmin etkileri konusunda farkındalık düzeylerini belirlenmesine odaklanılmıştır. Araştırmanın amacı yöre halkının turizmin ekonomik, sosyal ve kültürel etkilerine yönelik farkındalık düzeylerini ve konuyla ilgili beklentilerini ortaya çıkarmaktır. Planlama sürecinde eksikliklerin giderilmesi ve halkın turizm konusunda doğru yönlendirilmesi açısından yöre halkının turizmle ilgili farkındalık düzeyinin belirlenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırmada anket yöntemiyle veri toplama yoluna gidilmiştir. Araştırmanın amacı doğrultusunda literatürden elde edilen bilgiler doğrultusunda hazırlanan anket 2018 yılı Nisan ve Mayıs aylarında katılımcılara uygulanmıştır. Anket iki bölüm olarak tasarlanmış olup ilk bölüm katılımcıların demografik özelliklerini tespit etmeye yönelik 7 sorudan, ikinci bölüm ise katılımcıların turizmin etkileri (Ekonomik, sosyal, kültürel ve çevresel etkiler) konusundaki farkındalıklarını ölçmek amacıyla hazırlanan 18 sorudan oluşturulmuştur. Araştırmanın evrenini turizmin henüz başlangıç aşamasında olduğu Gümüşhane ilinde yaşayan halk oluşturmaktadır. Tuik verilerine göre Gümüşhane merkezinin nüfusu 2017 yılında 57814 kişidir. Evrenin tamamına ulaşmanın kısıtlı zaman diliminde, zaman, maliyet ve uygulama kolaylığı sağlaması sebebiyle çalışmada tesadüfi örnekleme yöntemi olan kolayda örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bu yöntemde örnek kapsamına, bilgi ve verilerin en kolay toplanabileceği bireylerin alınması amaçlanmaktadır. İstatistiksel analizlerin geçerliliğini sağlamak için Streiner, (1994) madde başına 10 kişi, en az 100 örneklemin yeterli olacağını belirtmiştir (Çepni, 2010; Akdu ve Akdu 2016: 1146). Buradan hareketle elde edilen verilerin (n=225) araştırma kapsamında yapılacak analizler için yeterlilikleri karşıladığı söylenebilir.

2.1. Bulgular

Öncelikle 'Alfa Modeli (Cronbach Alpha Coefficient)' kullanılarak ölçeğin güvenilirliği test edilmiştir. Kalaycı (2008: 405)'e göre 0 ile 1 arasında değer alan (Cronbach) Alfa (α) katsayısına bağlı olarak ölçeğin güvenilirliği ' $0.40 > \alpha \geq 0.00$ ise ölçek güvenilir değildir', ' $0.60 \geq \alpha \geq 0.40$ ise ölçeğin güvenilirliği düşüktür', ' $0.80 \geq \alpha > 0.60$ ise ölçek oldukça güvenilirdir' ve ' $1.00 \geq \alpha > 0.80$ ise ölçek yüksek derecede güvenilir bir ölçektir' şeklinde yorumlanmaktadır. Yapılan güvenilirlik analizi sonucunda alfa katsayısı 0,970 olarak bulunmuştur. Buradan hareketle ($1.00 \geq 0.970 > 0.80$) ölçeğin yüksek derecede güvenilir olduğu söylenebilir.

Tablo 1. Katılımcıların demografik özellikleri

Katılımcılara ait demografik özellikler		%	n
Cinsiyet	Kadın	45.8	103
	Erkek	54.2	122
	TOPLAM %	100	225
Medeni Durum	Evli	58.2	131
	Bekar	41.8	94
	TOPLAM %	100	225
Yaş	18-25	30.2	68

	26-35	42.2	95
	36-45	19.6	44
	46-55	5.8	13
	56 ve üzeri	2.2	5
	TOPLAM %	100	225
Meslek	İşçi	22.2	50
	Esnaf	11.6	26
	Emekli	1.3	3
	Memur	25.3	57
	Öğrenci	24.0	54
	Diğer	15.6	35
	TOPLAM %	100	225
Eğitim Düzeyi	İlköğretim	4.9	11
	Lise	20.9	47
	Ön lisans	12.9	29
	Lisans	49.3	111
	Lisans üstü	11.6	26
	Okur-Yazar	.4	1
	TOPLAM %	100	225
Gelir Düzeyi	1000 TL altı	21.3	48
	1001 -2000 TL	27,6	62
	2001 TL-3000 TL	12.9	29
	3001 TL-4000 TL	17.3	39
	4001 TL ve üzeri	19.6	44
	TOPLAM %	100	225
İkamet Süresi	1-5 yıl	26.7	60
	5-10 yıl	16.4	37
	10-15 yıl	5.8	13
	15-20 yıl	6.7	15
	20 yıl ve üzeri	44.4	100
	TOPLAM %	100	225

Katılımcıların demografik özellikleri tablo 1'de yer almaktadır. Tablo incelendiğinde katılımcıların %45,8' inin kadın ve %54,2'sinin erkeklerden oluştuğu dolayısıyla yaklaşık olarak denkleğin sağladığı söylenebilir. Diğer demografik özellikler incelendiğinde, katılımcıların %58,2'sinin evli olduğu, en fazla yoğunlukta olan yaş grubunun %42.2 oranıyla 26-35 yaş aralığındaki katılımcılardan oluştuğu görülmektedir. Mesleklerine göre bakıldığında % 25,3'ünün memur olduğu ve bunu sırasıyla %24'ü öğrenci, %22,2'si işçi katılımcıların takip ettiği görülmektedir. Eğitim düzeylerine bakıldığında en yüksek oranın %49,3 ile lisans mezunu olduğu bunu (%20.9) lise ve (%12.9) ön lisans mezunu katılımcının takip ettiği görülmektedir.. Katılımcıların gelir düzeyleri incelendiğinde en fazla katılımın %28,4 ile 1001-2000 TL arasında gelire sahip olan katılımcılar olduğu görülmektedir. Katılımcıların Gümüşhane'deki ikamet sürelerini incelendiğinde en fazla oranın %44,4 oranıyla 20 yıl ve daha fazla süredir Gümüşhane'de ikamet eden katılımcılardan oluştuğu bunu sırasıyla (%26,7) 1-5 yıl arasında, (%16,4) 5-10 yıl arasında, (%6,7) 15-20 yıl arasında ve (%5,8) 10-15 yıl arasında ikamet eden katılımcıların takip ettiği görülmektedir.

Tablo 2. Katılımcıların Turizmin Sosyal, Kültürel, Ekonomik Etkilerine Yönelik Sorulan Sorulara Verdiği Cevaplar

N=225	Kesinlikle Katılmıyorum		Katılmıyorum		Ne Katılmıyorum Ne Katılmıyorum		Katılıyorum		Kesinlikle Katılıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
Turizm şehrin istihdam olanaklarını artırır.	29	12,9	20	8,9	13	5,8	84	37,3	79	35,1
Turizm şehrin ekonomisine büyük katkı sağlar.	30	13,3	19	8,4	17	7,6	81	36	78	34,7
Yerel halkın turizm sayesinde geliri artar.	28	12,4	25	11,1	17	7,6	93	41,3	62	27,6
Turizm, yerel halk kültüründe değişimlere sebep olur	32	14,2	39	17,3	32	14,2	82	36,4	40	17,8
Turizm geliştikçe, halkın giyim kuşamında değişiklik olur.	42	18,7	61	27,1	51	22,7	38	16,9	33	14,7
Turizmi, şehirde eğitim-öğretim düzeyinin artmasına katkı sağlar.	31	13,8	52	23,1	52	23,1	52	23,1	38	16,9
Turizm, şehirde eğlence mekânlarının artmasına neden olur.	29	12,9	17	7,6	24	10,7	98	43,6	57	25,3
Gümüşhane'de turizminin gelişmesi ilde dayanışma, iş birliği ve koordinasyonu sağlar.	28	12,4	31	13,8	32	14,2	84	37,3	50	22,2

Turizmin gelişmesi toplumlar arası barış ve hoşgörüyü artırır.	28	12,4	31	13,8	27	12	85	37,8	54	24
Turizm, kent kültürünün turistler tarafından tanınmasına katkı sağlar.	29	12,9	16	7,1	13	5,8	93	41,3	74	32,9
Turizm, yerel halkın kendi kültürü hakkında bilinçlenmesini sağlayarak kültürel mirasını korur.	34	15,1	26	11,6	36	16	83	36,9	46	20,4
Turizm ile altyapı ve üst yapı imkânları gelişir.	30	13,3	16	7,1	20	8,9	96	42,7	63	28
Turizm kamu faaliyetlerini artırır.	27	12	24	10,7	36	16	83	36,9	55	24,4
Turizm, ilde konaklama, ulaştırma, hizmet gibi sektörlerin gelişmesini sağlar	26	11,6	15	6,7	5	2,2	88	39,1	91	40,4
Turizm, ildeki yerel mimari ve mutfak kültürünün korunmasını sağlar.	28	12,4	38	16,9	35	15,6	77	34,2	47	20,9
Turizm, doğal kaynakların daha fazla tüketilmesine neden olur.	27	12	48	21,3	36	16	73	32,4	41	18,2
Turizm, yerel halkın ahlaki kurallarına aykırı düşer	102	45,3	65	28,9	20	8,9	19	8,4	19	8,4
Gümüşhane' de Turizmin gelişmesini isterim.	31	13,8	12	5,3	8	3,6	43	19,1	131	58,2

Tablo 2, katılımcıların turizmin sosyal, kültürel, ekonomik etkilerine yönelik sorulan sorulara verdiği cevapları göstermektedir. Katılımcıların 'Turizm şehrin istihdam olanaklarını artırır.' önerisine verdikleri cevaplar incelendiğinde %37,3 gibi yüksek bir oranının katılıyorum cevabını verdiği bunu takiben % 35,1'inin ise 'kesinlikle katılıyorum' cevabının takip ettiği görülmektedir. Toplamda % 21,8'inin ise turizmin istihdam yaratıcı etkisi olduğu fikrine katılım göstermediği ortaya çıkmıştır. % 5,8 gibi bir kesimin ise konuya orta düzeyde katılım gösterdiği görülmektedir.

Katılımcıların 'Turizm şehrin ekonomisine büyük katkı sağlar.' önerisine verdikleri cevaplar incelendiğinde % 36 gibi yüksek bir oranının 'katılıyorum' cevabını verdiği bunu % 34,7 gibi yüksek bir oranla 'kesinlikle katılıyorum' cevabının takip ettiği görülmektedir. Toplamda % 21,7'sinin ise turizmin şehrin ekonomik katkısı olduğu fikrine katılım göstermediği ortaya çıkmıştır. % 7,6'sının da konuya orta düzeyde katılım gösterdiği görülmektedir. Turizmin ekonomik katkısına yönelik farkındalığa dikkat çekmek amacıyla verilen 'Yerel halkın turizm sayesinde geliri artar.' önermesine yönelik verilen cevaplar incelendiğinde % 41,3 gibi yüksek bir oranının 'katılıyorum' cevabını verdiği bunu % 27,6 gibi yüksek bir oranla 'kesinlikle katılıyorum' cevabının takip ettiği görülmektedir. Toplamda % 23,5'inin ilgili öneriye katılım göstermediği, % 7,6'sının da konuya orta düzeyde katılım gösterdiği ortaya çıkmıştır. 'Turizm, ilde konaklama, ulaştırma, hizmet gibi sektörlerin gelişmesini sağlar' önermesine verilen cevaplar incelendiğinde % 40,4 gibi yüksek bir oranının 'kesinlikle katılıyorum' cevabını verdiği bunu % 39,1 gibi yüksek bir oranla 'katılıyorum' cevabının takip ettiği görülmektedir. Toplamda % 18,3'ünün ise ilgili önermeye katılım göstermediği, % 2,2'sinin de konuya orta düzeyde katılım gösterdiği görülmektedir.

Turizmin kültürel etkilerine yönelik farkındalıklarını ölçmek üzere özellikle olumsuz bir kalıpla sorulan 'Turizm, yerel halk kültüründe değişimlere sebep olur' önermesine verilen cevaplar incelendiğinde. Katılımcıların % 36,4 gibi yüksek bir oranının 'katılıyorum' cevabını verdiği bunu % 17,8 gibi bir oranla 'kesinlikle katılıyorum' cevabının takip ettiği görülmektedir. Toplamda % 31,5'inin ise turizmin yerel halk kültüründe değişimlere sebep olmayacağı yönünde fikir belirttikleri, % 14,2'sinin de konuya orta düzeyde katılım gösterdiği ortaya çıkmıştır. Yerel halkın kültüründe değişim yaratıcı etkisi olduğu yönünde fikir beyan edilmesine rağmen bir sonraki önerme olan 'Turizm geliştikçe halkın giyim kuşamında değişiklik olur' önermesine ise toplamda % 45,8 düzeyinde katılımcı katılım göstermemiştir. Aynı şekilde turizmin kültürel etkisine yönelik verilen 'Turizmi, şehirde eğitim-öğretim düzeyinin artmasına katkı sağlar' önerisinde ise katılımcıların % 23,1'inin Katılımı göstermediği, yine %23,1'inin orta düzeyde katılım gösterdiği ve yine %23,1'inin de katılım göstermediği görülmektedir. Kesinlikle katılıyorum seçeneğini işaretleyen katılımcı oranı %16,9 iken kesinlikle katılmıyorum seçeneğini işaretleyenlerin oranı da %13,8'dir. Turizmin kültürel etkisine yönelik verilen bir diğer önerme ise 'Turizm, kent kültürünün turistler tarafından tanınmasına katkı sağlar.' önermesidir. Katılımcıların bu önermeye verdikleri cevaplar incelendiğinde % 41,3 gibi yüksek bir oranının 'katılıyorum' cevabını verdiği bunu % 32,3 gibi yüksek bir oranla 'kesinlikle katılıyorum' cevabının takip ettiği görülmektedir. Toplamda % 20'sinin ilgili öneriye katılım göstermediği, % 5,8'inin de konuya orta düzeyde katılım gösterdiği ortaya çıkmıştır. 'Turizm, yerel halkın kendi kültürü hakkında bilinçlenmesini sağlayarak kültürel mirasını korur.' önermesine ise katılımcıların % 36,9 gibi yüksek bir oranının 'katılıyorum' cevabını verdiği bunu % 20,4 oranındaki 'kesinlikle katılıyorum' cevabının takip ettiği görülmektedir. Toplamda % 26,7'sinin ise turizmin yerel halkın kendi kültürü hakkında bilinçlenmesini sağlayarak kültürel mirasını korumaya yönelik etkisi olmadığı yönünde fikir belirttikleri, % 16'sının da konuya orta düzeyde katılım gösterdiği görülmektedir. Yine turizmin kültürel etkisine yönelik olumsuz bir kalıpla sorulan 'Turizm, yerel halkın ahlaki kurallarına aykırı düşer.' önermesine verilen cevaplar incelendiğinde katılımcıların %45,3'ünün 'Kesinlikle Katılmıyorum' seçeneğinin işaretlediği bunu %28,9 ile 'Katılmıyorum' cevabının takip ettiği görülmektedir. 'Turizm, ildeki yerel mimari ve mutfak kültürünün korunmasını sağlar' önermesine verilen cevaplar incelendiğinde katılımcıların % 34,2 gibi yüksek bir oranının 'katılıyorum' cevabını verdiği bunu % 20,9 gibi yüksek bir oranla 'kesinlikle katılıyorum' cevabının takip ettiği görülmektedir. Toplamda % 29,3'ünün ise ilgili önermeye katılım göstermediği görülmektedir.

Turizmin sosyal ve çevresel etkilerine yönelik farkındalıkların ortaya çıkarılmasına yönelik verilen önermelerden 'Turizm, şehirde eğlence mekânlarının artmasına neden olur' önermesine verilen cevaplar incelendiğinde katılımcıların % 43,6 gibi

yüksek bir oranının 'katılıyorum' cevabını verdiği bunu % 25,3 gibi yüksek bir oranla 'kesinlikle katılıyorum' cevabının takip ettiği görülmektedir. Toplamda % 20,5'inin ise katılım göstermediği, % 10,7'sinin de orta düzeyde katılım gösterdiği görülmektedir. Katılımcıların yaşadığı şehre özel verilen 'Gümüşhane'de turizminin gelişmesi ilde dayanışma, iş birliği ve koordinasyonu sağlar' önermesine yönelik verilen cevaplar incelendiğinde katılımcıların % 37,3 gibi yüksek bir oranının 'katılıyorum' cevabını verdiği bunu % 22,2 gibi yüksek bir oranla 'kesinlikle katılıyorum' cevabının takip ettiği görülmektedir. Toplamda % 26,2'sinin ise ilgili önermeye katılım göstermediği görülmektedir. 'Turizmin gelişmesi toplumlar arası barış ve hoşgörüyü artırır' önermesine verilen cevaplar incelendiğinde katılımcıların % 37,8 gibi yüksek bir oranının 'katılıyorum' cevabını verdiği bunu % 24 oranıyla 'kesinlikle katılıyorum' cevabının takip ettiği görülmektedir. Toplamda % 26,2'sinin ilgili önermeye katılım göstermediği, % 12'sinin ise orta düzeyde katılım gösterdiği görülmektedir. 'Turizm ile altyapı ve üst yapı imkanları gelişir' önermesine verilen cevaplar incelendiğinde katılımcıların % 42,7 gibi yüksek bir oranının 'katılıyorum' cevabını verdiği bunu % 28 oranla 'kesinlikle katılıyorum' cevabının takip ettiği görülmektedir. Toplamda % 20,4'ünün ilgili önermeye katılım göstermediği ayrıca % 8,9'unun da konuya orta düzeyde katılım gösterdiği görülmektedir. 'Turizm kamu faaliyetlerini artırır' önermesine ilişkin cevapların oranına bakıldığında katılımcıların % 36,9 gibi yüksek bir oranının 'katılıyorum' cevabını verdiği bunu % 24,4 ile 'kesinlikle katılıyorum' cevabının takip ettiği görülmektedir. Toplamda % 22,7'sinin ilgili önermeye katılım göstermediği ayrıca % 16'sının da konuya orta düzeyde katılım gösterdiği ortaya çıkmıştır. Aynı şekilde turizmin çevreye yönelik olumsuz etkilerinin farkındalığını ortaya çıkarmaya yönelik olumsuz kalıpla verilen 'Turizm, doğal kaynakların daha fazla tüketilmesine neden olur' önermesine ilişkin cevaplar incelendiğinde. Katılımcıların toplamda % 50,6'sının turizmi doğal kaynakları fazla tükettiği yönünde fikir beyan ettiği görülmüştür. Toplamda %33,3'ünün bu fikre katılım göstermediği ve %16'sının ise orta düzeyde katılım gösterdiği görülmektedir.

Katılımcıların yaşadıkları ilde turizmin gelişimine ne kadar istekli olduğunu belirlemeye yönelik verilen 'Gümüşhane' de Turizmin gelişmesini isterim' önermesine % 58,2 gibi büyük çoğunluğunun 'kesinlikle katılıyorum' ve %19,1'inin de 'katılıyorum' seçeneklerini işaretlediği görülmektedir. Kentte turizm faaliyetlerinin gelişmesini istemeyen kesimin % 19,1 olduğu görülürken bu konuda orta düzeyde katılım gösterenlerin oranı % 3,6 olarak tespit edilmiştir.

Sonuç ve Değerlendirme

Araştırmanın amacına yönelik elde edilen veriler değerlendirildiğinde turizmin ekonomik, sosyal, çevresel ve kültürel etkilerine yönelik yöre halkının genel olarak fikir sahibi olduğu düşünülmektedir. Turizmin ekonomik etkilerine yönelik verilen önermelere ilişkin katılımcıların çoğunlukla katılım gösterdiği yani turizmin yöreye ekonomik katkılarının olduğunun bilincinde olduğu söylenebilir. Düşük düzeyde de olsa turizmin ekonomik katkılarının olmayacağı fikrinde olanların bulunması ise ilde turizm faaliyetlerinin henüz yöre halkını yüksek düzeyde etkileyecek yoğunlukta olmaması sebebiyle açıklanabilir. Turizmin olumsuz etkilerinin vurgulandığı önermelere verilen cevaplar katılımcıların turizmin olumsuz etkilerinin önemli ölçüde farkında olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Turizmin kültürel etkilerine yönelik farkındalıkları ortaya çıkarmaya yönelik verilen cevaplar incelendiğinde katılımcıların kültürel anlamda turizmin etkisinin olabileceğine yönelik genel fikirlerin turizmin kültürü etkileyebileceği ama bunun olumlu değişimlere de sebep olabileceğini düşündükleri söylenebilir. Örneğin katılımcılar kılık ve kıyafet gibi temel kültürel değerlerde değişiklik olmayacağı görüşüne yüksek oranda katılırken kent kültürünün tanıtılması ve yerel halkın kendi kültürünü daha iyi öğrenmesi ayrıca mimari ve gastronomi gibi kültürel öğelerin korunması gibi konularda turizmin olumlu etkisi olacağını düşünmektedir.

Sosyal etkiler yönüyle ele alındığında sosyal etkileşim, ildeki sosyal faaliyetlerinin ve konuyla ilgili kamu faaliyetlerinin artacağı yönünde olumlu görüşler paylaşan katılımcılar turizmin özellikle doğal kaynakların yoğun kullanımıyla ve aşırı tüketilmesiyle olumsuz etkileri olduğunu düşünmektedir. Yüksek bir oranda ilde turizm faaliyetlerinin gelişmesine yönelik fikir beyan edilse de aksini belirten kitlenin olmasının turizmin henüz başlangıç aşamasında olduğu il için üzerinde durulması gereken önemli bir konu olduğu düşünülmektedir.

Bu kapsamda tüm ile genellemek mümkün olmasa da örneklemin turizm konusundaki farkındalıklarının tespit edildiği bu çalışmanın daha geniş kitlelere uygulanarak mevcut turizm gelişimine paydaşların dahil edilmesinin önemli bir adım olacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda ildeki turizm öncülerine, kentte bir turizm platformu oluşturulması, paydaşlara turizm konusunda bilgi ve eğitim verilmesi, paydaşların etkin bir şekilde turizme katılım konusunda teşvik edilmesi, yöre halkının turizmden elde edecekleri geliri artırıcı girişimlere yönlendirilerek ilgili konuda eğitim ve teşvik verilmesi, şeffaf ve katılımcı bir anlayışla ilin turizm plan ve politikalarının belirlenmesi önerilmektedir. Turizmin başlangıç aşamasında olduğu bölgelerde bu kapsamda yapılan bir gelişim planı şüphesiz tüm paydaşların memnuniyetiyle başarıya ulaşacak ve sahip olunan doğal, tarihi ve kültürel turizm kaynaklarının sürdürülebilirliği sağlanacaktır. Unutulmamalıdır ki sahip olduğumuz tüm kaynaklar gelecek nesillerin bizlere emanetidir.

Kaynakça

- Akdu, U. ve Akdu, S., (2016). Duygusal emek ve iş stresinin tükenmişlik üzerindeki etkileri: profesyonel turist rehberleri üzerinde bir araştırma. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt: 9, Sayı: 47, 1142-1153.
- Akova, O. (2006). Yerel halkın turizmin etkilerini algılamalarına ve tutumlarına yönelik bir araştırma. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 2(1).
- Alaeddinoğlu, F. (2007). Van halkının turisti ve turizmi algılama şekli. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 5 (1), S1-16
- Bertan, S. (2010). Pamukkale'deki yöre halkının turizmi desteklemesi ile turizmin sosyo-kültürel etkileri arasındaki ilişki. *Uluslararası İktisadi Ve İdari İncelemeler Dergisi*, 2(4), 83-92.
- Bull, A. (1991). *The Economics of Travel and Tourism*, London: Willey.
- Cepni, Z. (2010). *Yapısal Eşitlik Modellemesi*, (Sunum, Mersin 2010) <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~cepni/mersinsemsunu.ppt>; Erişim Tarihi: 30/08/2018
- Çetin, T. (2009). Beypazarı'nda turist-yerli halk etkileşimi ve turizmin sosyal, kültürel ve ekonomik etkileri. *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi*, 9 (1), S.15-32.
- Davidson, R. (1989). *Tourism*. London: Pitman.
- Doğan, H. Ve Üngüren, E. (2012). Yerel halkın Isparta turizmine yönelik görüşleri üzerine bir araştırma. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(1), 103-122.
- Doğan, H. ve Üngüren, E. (2010). Alanya halkının turizme sosyo-kültürel açıdan bakışı. *E-Journal Of New World Sciences Academy*, 5(4), 396 – 415.
- Gürbüz, A. (2002). Turizmin sosyal çevreye etkisi üzerine bir araştırma. *Teknoloji*, 5 (1-2), 49-59.
- Holloway, J.C. (1992). *The Business of Tourism, Third Edition*. London. Pitman.
- Kalaycı, Ş. (2008). *SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri*. 3.Baskı, Ankara: Asil Yayın Dağıtım.
- Karaman, A. ve Gül, M. (2015). Kırsal turizmin sosyo – kültürel - ekonomik etkileri çerçevesinde Konya ili Hadim ilçesi için öneriler. *Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi*, 10(2015), 1-23.
- Murphy, P. E (1985). *Tourism: A Community Approach*. London: Routledge
- Mcintosh, R. W ve Goeldner, C.R (1990). *Tourism: Principles, Practices and Philosophies*. New York: John Wiley and Sons.
- Özdemir, M. A. ve Kervankıran, İ. (2011). Turizm ve turizmin etkileri konusunda yerel halkın yaklaşımlarının belirlenmesi: Afyonkarahisar örneği. *Marmara Coğrafya Dergisi* 24(Temmuz), 1-25.
- Öztürk, Y., Akdu, U. ve Akdu, S. A. (2007). Yabancı turistlerin konut/devre mülk satın almalarının yöre halkı üzerindeki sosyal ve kültürel etkileri: Fethiye örneği. *Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi*, (2), 11-29.
- Ryan, C. (1991). *Recreational Tourism: A Social Science Perspective*. London: Routledge.
- Sarıışık, M. ve Boğan, E. (2016). Yerel halkın turizm faaliyetine yönelik görüş ve algılamalarının belirlenmesi üzerine Alanya'da bir araştırma. *Kastamonu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Nisan 2016, Sayı:12
- Sharpley, R. (1994). *Tourism, Tourist & Society*. Nothhamptonshire: Edmundsbury Press.
- Smith, W.L. (1989). *Hosts and Guests*. London: Blackwell.
- Solmaz, C. (2014). Yerel halkın bölge turizmine bakış açısının belirlenmesi: Burdur'da bir araştırma. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(10), 91-105
- Tutar, F., Alpaslan, C., Tutar, E. ve Erkan, Ç. (2013). Turizm sektörünün istihdam üzerine etkileri. *Küresel İktisat Ve İşletme Çalışmaları Dergisi*, 2(4), 14-27.
- Witt, S.F., Brooke, M.Z ve Buckley, P.J. (1991). *The Management of International Tourism*. London: Unwin Hyman.

Extended Abstract

Aim and Scope

It is thought that tourism development in a destination, keep under control in line with the sustainable tourism approach and manage with participatory planning process is important to prevent some future problems. In this context, effective participation of all stakeholders in the planning process is important. In this process, which will be carried out in line with the opinions and suggestions of the stakeholders, the awareness levels of the stakeholders regarding tourism are important. Considering that the local people are the most affected by tourism activities in a region, this research has been focused primarily on determining the awareness level of local people about the effects of tourism.

The aim of the study is to reveal the awareness and expectations of the local people about the economic, social and cultural effects of tourism. Within this scope, the research was conducted in Gümüşhane, where tourism is recently developing.

Methods

Data were collected by questionnaire method. The questionnaire which was prepared in accordance with the information obtained from the literature for the purpose of the research was applied to the participants in April and May 2018. The questionnaire is designed in two parts. The first part consists of 7 questions to determine the demographic characteristics of the participants, and the second part consists of 18 questions prepared to measure the awareness of the participants about the effects of tourism (economic, social, cultural and environmental impacts). The population of the research consists of people living in Gümüşhane, where tourism is still in its early stages. According to Tuik data, the population of Gümüşhane center is 57814 people in 2017. In the study, easy sampling method which is random sampling method type was preferred.

Findings

The participants stated that tourism will increase employment in a city and can make a major contribution to the local economy. Accordingly they stated that the economic income of the public will increase. The responses to the propositions emphasizing the negative effects of tourism can be interpreted as the participants are aware of the negative effects of tourism to a great extent.

When the answers given to reveal the awareness about the cultural effects of tourism are examined, it can be said that the participants think that tourism may have an impact in the cultural sense, but that this may lead to positive changes. In terms of social impacts, participants who shared positive views that social interaction, social activities in the province and related public activities will increase, thought that tourism has negative effects especially with intensive use and excessive consumption of natural resources.

Conclusion

When the data obtained in line with the purpose of the study are evaluated, it is thought that the local people generally have an idea about the economic, social, environmental and cultural effects of tourism. It was observed that the participants were mostly involved in the proposals given for the economic effects of tourism, briefly, it can be said that the participants are aware of the economic contribution of tourism to the region. In this context, although it is not possible to generalize for whole province, it is considered that this study, where the awareness of the sample is determined on tourism, will be applied to the wider masses and it will be an important step to include the stakeholders in the current tourism development.

In this context, recommended that establishing a tourism platform in the city for the pioneers of tourism in the city, providing information and training to the stakeholders on tourism, encouraging the stakeholders to participate in tourism in an effective manner, directing the initiatives aimed at increasing the income of the local people from tourism. In addition it is recommended to determine the tourism plans and policies of the province with a transparent and participatory approach. In the regions where tourism is in the initial stage, a development plan made within this scope will surely be achieved with the satisfaction of all stakeholders and the sustainability of natural, historical and cultural tourism resources will be ensured.